

**ЛОКАЛНА СТРАТЕГИЈА НА
ОПШТИНА ТЕТОВО
ЗА ЗАШТИТА ОД ХИВ ЗА
ПЕРИОДОТ ОД 2016 ДО
2020 ГОДИНА**

Општина Тетово, јули 2016 година

НЕМА ОПРАВДУВАЊЕ АКО ГИ ЗГАСНЕМЕ ПРОГРАМИТЕ СО КОИ СЕ СПАСУВААТ ЖИВОТИ

Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на публикацијата е единствена одговорност на граѓанското здружение ХОПС – Опции за здрав живот Скопје и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Европската Унија.

Оваа публикација е изготвена во рамките на проектот “Превенција од ХИВ и употреба на дроги помеѓу граѓаните од пограничните области”, финансиран од Европската Унија преку Инструментот за претпристапна помош; Компонента 2: Програма за погранична соработка. Стратегијата и акцискиот план се предлог документи изготвени од страна на ХОПС – Опции за здрав живот Скопје, и се уште не се официјално усвоени од страна на Советот на локалната самоуправа.

**ЛОКАЛНА СТРАТЕГИЈА НА
ОПШТИНА ТЕТОВО ЗА ЗАШТИТА
ОД ХИВ ЗА ПЕРИОДОТ ОД 2016
ДО 2020 ГОДИНА**

Општина Тетово, јули 2016 година

Издавач

Општина Тетово
Сектор за јавни дејности
Одделение за социјална, детска и здравствена заштита

За издавачот

Теута Арифи, градоначалник на Општина Тетово

Наслов

Локална стратегија за заштита од ХИВ на Општина Тетово за периодот од 2016 до 2020 година. Акциски планови за 2016 и 2017 година за остварување на Локалната стратегија за заштита од ХИВ на Општина Тетово за периодот од 2016 до 2020 година.

Лектура

Весна Костоска

Дизајн

Жарко Стојановиќ

Печати

Полиестердеј

Цитирајте ја оваа публикација на следниов начин:

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека «Св. Климент Охридски», Скопје

616.98:578.828.7]-084(497.751)»2016/2020»

ЛОКАЛНА стратегија на Општина Тетово за заштита од ХИВ за периодот од 2016 до 2020 година. - Скопје : ХОПС - опции за здрав живот, 2016.
- 28 стр. : табели ; 30 см

Публикацијата е во рамки на проектот: «Превенција од ХИВ и употреба на дроги помеѓу граѓаните од пограничните области». - Фусноти кон текстот
-- Акциски план за заштита од ХИВ на Општина Тетово за периодот 2016 - 2017 година. - 40 стр. : табели ; 30 см

ISBN 978-608-4701-25-5

а) Превенција од ХИВ - Акциски планови - Тетово - 2016-2020 COBISS.MK-ID 101856010

Во изработката на Локалната стратегија за заштита од ХИВ на Општина Тетово за 2016 - 2020 и на акциските планови за заштита од ХИВ на Општина Тетово учествуваа:

Експертска работна група:

1. Ахмед Казими - раководител на Секторот за јавни дејности на Општина Тетово
2. Весна Аврамоска - Сектор за јавни дејности, Одделение за детска, социјална и здравствена заштита, Општина Тетово
3. Гезим Зејнели - Сектор за јавни дејности, Одделение за детска, социјална и здравствена заштита, Општина Тетово
4. Илберта Исени - Сектор за јавни дејности, Одделение за детска, социјална и здравствена заштита, Општина Тетово
5. Сузана Субашиќ - ЈЗУ Центар за јавно здравје - Тетово
6. Јовица Митровски - ЈЗУ Центар за јавно здравје - Тетово
7. Сандра Чавдаровска - ЈЗУ Центар за јавно здравје - Тетово
8. Оливера Цветкоска - Меѓуопштински центар за социјални работи - Тетово
9. Елвир Алија - Меѓуопштински центар за социјални работи - Тетово
10. Александар Коцевски - Психијатриско одделение, Клиничка болница - Тетово
11. Александра Филиповиќ - Центар за лекување зависности од употреба на дроги, Клиничка болница - Тетово
12. Далибор Смилевски - Психијатриско одделение, Клиничка болница - Тетово
13. Кадри Хавзиу - Сектор за превенција, СВР Тетово
14. Шемси Сулејмани - СВР Тетово
15. Ангел Карапетров - советник при Советот на Општина Тетово
16. Борислав Павлоски - Здружение на граѓани - Центар за развој и унапредување на јавниот живот - Тетово
17. Ѓурѓица Филипоска - Здружение на граѓани - Центар за развој и унапредување на јавниот живот - Тетово
18. Марија Исаевска-Ристовска - Здружение на граѓани - Центар за развој и унапредување на јавниот живот - Тетово
19. Сулејман Исмаили - Здружение на граѓани - Центар за развој и унапредување на јавниот живот - Тетово
20. Елена Мишевска - Здружение на граѓани - Центар за демократски развој и интеграција - Тетово
21. Катерина Спасовска - Универзитетска клиника за инфективни болести

Координативно тело за ХИВ/СИДА на Општина Тетово

Борислав Павлоски -
Здружение на граѓани - Центар за развој и унапредување на јавниот живот - Тетово

Содржина

Скратеници	6
Вовед	7
Програми за заштита од ХИВ-инфекција на територија на Општина Тетово	9
Институции и организации кои вршат или можат да придонесат за превенција и третман на ХИВ/СИДА во Општина Тетово	13
Визија, мисија и вредности	15
Стратешки области и цели	16
Стратешка област 1: Превенција и развивање на свест за ХИВ/СИДА и поврзаните ризици кај локалното население	16
Област на дејствување 1: Развивање на свест кај целокупното население кое живее или престојува на територијата на Општина Тетово	16
Област на дејствување 2: Сензитивизација на вработените и работно ангажираните лица во институциите кои се во контакт со групите/заедниците најзасегнати од ХИВ/СИДА (здравствени работници, социјални работници, просветни работници, полиција)	16
Област на дејствување 3: Сензитивизација на новинари и уредници на јавни гласила	16
Стратешка област 2: Превенција на ХИВ/СИДА кај групи/заедници најзасегнати од ХИВ/СИДА	16
Област на дејствување 1: Превенција на ХИВ/СИДА кај луѓето кои инјектираат дроги	17
Област на дејствување 2: Превенција на ХИВ/СИДА кај сексуалните работници/чки	17
Област на дејствување 3: Превенција на ХИВ/СИДА кај мажите кои имаат секс со мажи	17
Област на дејствување 4: Превенција на ХИВ/СИДА кај младите на возраст од 15 до 29 години	18
Област на дејствување 5: Доброволно тестирање и советување како клучна мерка за превенција и лекување на ХИВ	18
Стратешка област 3: Координација и соработка	18
Акциски планови	20
Обезбедување средства и стратешки партнерства	20
Мониторинг и евалуација	21
Литература	23

Скратеници

ХИВ	Вирус на хумана имунодефициенција
СИДА	Синдром на стекната имунодефициенција
ЛИД	Лица кои инјектираат дрога
СР	Сексуални работници
МСМ	Мажи кои имаат секс со мажи
ЛГБТ	Лезбејки, геј, бисексуалци, транссексуалци
ЛЖХИВ	Лица кои живеат со ХИВ
ДДСТ	Доброволно доверливо советување и ХИВ-тестирање
СПИ	Сексуално преносливи инфекции
АП	Акциски план
ОД	Област на дејствување (бројот покрај скратеницата го објаснува редоследот на стратешката област)
ИЈЗ	Институт за јавно здравје на Република Македонија
ЦЈЗ	Центар за јавно здравје
ЦСР	Центар за социјални работи
ЈЗУ	Јавна здравствена установа
ЗГ	Здружение на граѓани
Глобален фонд	Глобален фонд за борба против ХИВ/СИДА, туберкулоза и маларија
ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово	Здружение на граѓани - Центар за развој и унапредување на јавниот живот - Тетово
ХЕРА	Health Education and Research Association (на македонски: Асоцијација за здравствена едукација и истражување)
ХОПС	Healthy Options Project Skopje (на македонски: ХОПС – Опции за здрав живот - Скопје)

1. Вовед

Според Институтот за јавно здравје на Република Македонија, првиот случај на ХИВ во Македонија е регистриран во 1987 година. Почнувајќи од 1987 година до месец декември 2015 година, регистрирани се вкупно 274 случаи на ХИВ и СИДА.

Најголем дел од регистрираните случаи пријавиле дека се инфицирале преку хетеросексуален начин на пренос.¹

Доминира застапеност на инфекцијата меѓу машката популација и тоа во возрастната група од 30 до 39 години. Од сите регистрирани лица, 75 се починати од ХИВ-инфекција.

Од вкупниот број случаи на ХИВ до крајот на 2015 година, 23 лица се регистрирани во Општина Тетово, што претставува втора најголема група на регистрирани случаи во Република Македонија, веднаш по градот Скопје.

Република Македонија претставува земја со ниска стапка на ХИВ-инфекција, односно преваленца која се одржува под 1 % во општата популација. Според Националната програма за ХИВ и СИДА на Република Македонија за 2015 година, бројот на луѓе во Македонија кои живеат со ХИВ се задржува на ниско ниво, вклучувајќи ги и најзасегнатите заедници.

Она што мора да се потенцира е евидентниот пораст на ХИВ-инциденцата т.е. бројот на новоинфицирани ХИВ случаи во последните години. Имено, во 2012 година се регистрирани 23 нови случаи, во 2013 година 27, додека, пак, во 2014 година е достигнат највисок број од 39 новоинфицирани случаи. Значајно е да се потенцира, регистрираниот пораст на новоинфицирани лица меѓу најзасегнатите групи/заедници, односно во суппопулацијата на мажи кои имаат секс со мажи, со што ХИВ-инфекцијата во Македонија добива карактеристики на концентрирана епидемија.

Заедничките заложби и активности на граѓанскиот сектор и државните институции се основа за одржување на ниска стапка на ХИВ-инфекција во Македонија. Со цел заеднички координиран одговор, а во насока на справување со предизвиците поврзани со ХИВ во Македонија, во рамките на Министерството за здравство е формирана мултисекторска национална комисија за ХИВ составена од претставници на релевантни институции како и граѓански организации. Комисијата е надлежна за креирање на националните политики и приоритети, подготвување на Национална стратегија за ХИВ-СИДА како и обезбедување на финансиски средства за спроведување на стратегијата. Дополнително, Министерството за здравство на Македонија секоја година донесува и Програма за заштита на населението од ХИВ/СИДА која обезбедува средства од националниот буџет.

Националниот одговор за превенција на ХИВ во Македонија поорганизирано почнува да се спроведува од ноември 2004 година, како резултат на средствата обезбедени од страна на Глобалниот фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија. Со програмата раководи Министерството за здравство на Република Македонија, а се спроведува од повеќе државни институции и релевантни здруженија на граѓани. Поддршката на активностите за превенција на ХИВ од страна на Глобалниот фонд завршува до крајот на 2016 година. Според договорот со Владата на Република Македонија, од 2017 година овие активности треба да се финансираат со средства од националниот буџет и од буџетите на единиците на локалната самоуправа.

Со Законот за јавно здравје се предвидуваат пошироки ингеренции за

¹ Институт за јавно здравје на Република Македонија 2016: 4; 2014.

единиците на локалната самоуправа во зачувувањето и унапредувањето на здравјето на населението. Единиците на локалната самоуправа имаат обврска да формираат совети за јавно здравје кои ги проучуваат прашањата и политиките во областа на јавното здравје, изготвуваат мислења, даваат иницијативи и/или предлози до органите на единиците на локалната самоуправа”.² За ефикасно зачувување и унапредување на здравјето на населението со истиот член се инсистира на јакнење и на соработката меѓу надлежните министерства, единиците на локалната самоуправа, стопанството и граѓаните. Надлежностите за здравствена заштита на населението на единиците на локалната самоуправа им се определуваат и со членот 22 став 1 акт 9, од Законот за локалната самоуправа. И во рамките на Националната стратегија за ХИВ е предвидено вклучување на локалната самоуправа во креирањето и на национален одговор за ХИВ.

Планирањето на досегашните активности за превенција на ХИВ/СИДА во Република Македонија се одвивало централизирано, а во реализацијата учествувале и локалните владини и невладини институции и организации, пред сè Центрите за јавно здравје, како и локалните здруженија на граѓани опфатени со програмата на Глобалниот фонд за ХИВ/СИДА, маларија и туберкулоза раководена од Министерството за здравство.

Главна цел на локалната стратегија за ХИВ/СИДА во Општина Тетово е да се обезбеди програма за превенција на ХИВ на територијата на Општина Тетово, а со тоа да се одржи ниската преваленца на ХИВ меѓу населението преку организиран, координиран и сеопфатен пристап, според начелото на споделена одговорност и низ конкретни активности.

Во согласност со постојните регулативи и можности за вклучување на единиците на локалната самоуправа во заштитата на јавното здравје, а особено потребата за заштита на локалното население од ХИВ, Општина Тетово донесе одлука за усвојување на Локална стратегија за ХИВ/СИДА на Град Тетово за периодот од 2016 до 2020 година. За остварување на Локалната стратегија се изготвени акциски планови за 2016 и 2017 година.

ПРОГРАМИ ЗА ЗАШТИТА ОД ХИВ-ИНФЕКЦИЈА ВО ОПШТИНА ТЕТОВО

Општина Тетово го препознава здравјето на населението како свој приоритет. Во таа насока ги согледува и ризиците за ширење на ХИВ-инфекцијата особено меѓу популациите под највисок ризик, а оттаму и потребата за спроведување превентивни активности за одржување на ниска стапка на ХИВ на ниво на Општината.

Покажувајќи ја одговорноста кон зачувување на здравјето на своето население и превенција на ХИВ, Општина Тетово ги усвои следниве документи:

1. Локална стратегија со акциски план за превенција на проблемите со дроги и ХИВ/СИДА кај младите под најголем ризик и граѓаните на Општина Тетово за периодот од 1 јануари 2009 до 31 декември 2013 година.

2. Акциски план за одржливост на програмите за ХИВ/СИДА, хепатитис и туберкулоза кои се имплементираат во Општина Тетово за периодот од 1 јануари 2014 до 31 декември 2016 година.

Постојни програми за превенција на ХИВ на територија на Општина Тетово:

1. ПРОГРАМА: ЦЕНТАР ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА ШТЕТИ ОД УПОТРЕБА НА ДРОГИ

ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово ја спроведува оваа Програма од 2008 година.

Тимот кој работи на оваа Програма е составен од: координатор, теренски работници, медицинско лице, социјален работник и правен советник.

Програмата опфаќа:

Теренска работа: Директен контакт со клиентите на отворени сцени, станови, куќи, кафулиња, паркови, стадион и други локации за размена на стерилен прибор за инјектирање, медицински материјали и опрема. Чистење на искористената опрема за инјектирање на познати локации, над 80 % од искористената опрема се враќа во стационар, делење на специјални канти за искористената опрема на лица што инјектираат во приватни станови и куќи.

Центарот дневно е посетен од 5 до 7 клиенти, при што корисниците добиваат бесплатни социјални, медицински и правни услуги, се делат едукативно-информативни флаери, и им се даваат дополнителни совети и препораки.

Медицински услуги: Прием на корисниците, нивно медицинско згрижување и давање на прва помош: чистење на рани, премачкување со антибиотски масти, прашоци и спрејови како и правење на преврски, упатување до соодветни

здравствени институции, на пример, соодветни одделенија при Клиничката болница - Тетово, МАНУ, Клиника за ГЕХ - Скопје, препорака за антибиотска терапија во консултација со матичен лекар и други совети и сервиси.

Социјална работа: Помагање на корисниците во нивната ресоцијализација, преку директна комуникација со сите институции кои би можеле да помогнат во намалување и третман на постојните и новите корисници на дроги, социјални и здравствени установи и други институции, информации, помош и давање на бесплатни здравствени книшки, информации за остварување на социјална и правна помош, документи за лична идентификација, посета на корисниците и придружба до соодветни институции.

2. ПРОГРАМА: ПОДДРШКА НА СЕКСУАЛНИ РАБОТНИЦИ

ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово започна да ја спроведува оваа Програма од јануари, 2014 година.

Тимот кој работи на оваа Програма е составен од: координатор, теренски работници, медицинско лице, социјален работник и правен советник.

Програмата опфаќа:

Теренска работа: Посета на кафе-барови, стриптиз-барови, приватни станови и куќи, делење на кондоми, лубриканти и информативен материјал, информирање и запознавање на клиентите во врска со СР програмата, активности кои се насочени во врска со заштита од ХИВ/СИДА и хепатитис и употреба на различни видови контрацептивни средства за безбеден секс, информирање за штетните последици од употреба и неправилна употреба на различни видови на дроги, делење на стерилни игли и шприцови. Теренската работа врз основа на местоположбата на објектите кои се посетуваат, генерално, е поделена на 3 локации: градска, приградска и селска.

Активности во дневниот центар: Центарот е посетен во просек од 5 до 7 девојки месечно, или од 30 до 50 девојки на годишно ниво, каде се добиваат информации и консултации за добивање на социјална помош, здравствено осигурување, документи за лична идентификација, посредување при процедури, заедничка посета со клиенти во владини и невладини институции, бесплатни гинеколошки прегледи, бесплатна правна помош како и одржување на едукативни работилници на разни теми и креативни работилници.

3. ПРОГРАМА: ДОБРОВОЛНО, ДОВЕРЛИВО СОВЕТУВАЊЕ И ТЕСТИРАЊЕ ЗА ХИВ/ СИДА И ХЕПАТИТИС Б И Ц

ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово ја спроведува оваа активност од 2009 година, партнерски како дел од програмата координирана од ЗГ ХЕРА – Скопје

Тимот кој работи на оваа Програма е составен од: координатор, теренски работници, советници и лаборант.

Програмата опфаќа:

Бесплатно советување и тестирање, едукација, давање на информации за ХИВ/СИДА, хепатитис Б и Ц.

Стационарна работа: ЦНШ - Тетово преку својот обучен персонал во своите простории врши стационарно бесплатно и доброволно советување и тестирање за ХИВ/СИДА и хепатитис Б и Ц.

Корисниците се водат под шифра. Се работи со брзи тестови, со кои за краток временски период (од 10 до 15 мин.) се добиваат резултатите.

Програмата ја имплементира ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово во соработка со НВО ХЕРА - Скопје и Центарот за јавно здравје - Тетово.

4. ПРОГРАМА: МОБИЛНА КЛИНИКА ЗА СЕКСУАЛНО И РЕПРОДУКТИВНО ЗДРАВЈЕ

ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово ја спроведува оваа активност од 2013 година, партнерски како дел од програмата координирана од ЗГ ХЕРА – Скопје

Тимот кој работи на оваа Програма е составен од: координатор, теренски работници, гинеколог и медицинска сестра.

Програмата опфаќа:

Подобрување на пристапноста и квалитетот на услугите од областа на сексуалното и репродуктивното здравје помеѓу тешко достапните популации, лица кои инјектираат дрога, сексуалните работнички, како и жените од руралните средини кои имаат ограничен или воопшто немаат пристап до сервисите за СРЗ во локалните здравствени установи.

Преку мобилната Клиника за СРЗ се нудат бесплатни гинеколошки и дерматовенеролошки услуги, ПАП-тестови, вклучително и дијагностика, третман и превенција на трансмисија на сексуално преносливи инфекции (СПИ), ХИВ-тестирање, контрацепција и кондоми.

Корисниците се водат под шифра.

За еден дел од тестирањата резултатите се соопштуваат веднаш, додека за другиот дел од тестирањата се соопштуваат максимум по две недели.

Програмата ја имплементира ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово во соработка со НВО ХЕРА - Скопје и Клиничката болница - Тетово.

5. ПРОГРАМА: МОБИЛНА КЛИНИКА ЗА СЕКСУАЛНО И РЕПРОДУКТИВНО ЗДРАВЈЕ

ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово ја спроведува оваа активност од 2013 година, партнерски како дел од програмата координирана од ЗГ ХЕРА – Скопје

Тимот кој работи на оваа Програма е составен од: координатор, теренски работници, гинеколог и медицинска сестра.

Програмата опфаќа:

Подобрување на пристапноста и квалитетот на услугите од областа на

сексуалното и репродуктивното здравје помеѓу тешко достапните популации, лица кои инјектираат дрога, сексуалните работнички, како и жените од руралните средини кои имаат ограничен или воопшто немаат пристап до сервисите за СРЗ во локалните здравствени установи.

Преку мобилната Клиника за СРЗ се нудат бесплатни гинеколошки и дерматовенеролошки услуги, ПАП-тестови, вклучително и дијагностика, третман и превенција на трансмисија на сексуално преносливи инфекции (СПИ), ХИВ-тестирање, контрацепција и кондоми.

Корисниците се водат под шифра.

За еден дел од тестирањата резултатите се соопштуваат веднаш, додека за другиот дел од тестирањата се соопштуваат максимум по две недели.

Програмата ја имплементира ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово во соработка со НВО ХЕРА - Скопје и Клиничката болница - Тетово.

6 ПРОГРАМА: ДОТС ИНТЕРВЕНЦИИ ВО РМ – ТУБЕРКУЛОЗА И ХИВ/СИДА

ЗГ ЦРУЈЖ - Тетово ја спроведува оваа Програма од 2013 година, во соработка со НВО ХОПС Скопје

Тимот кој работи на оваа Програма е составен од: ккоординатор, теренски работници и советници.

Програмата опфаќа:

Спроведување на едукации за туберкулоза и ХИВ/СИДА.

Едукациите, пред сè, се наменети за корисниците на дроги и нивните најблиски (партнери, членови на потесното семејство и пријатели) и имаат за цел да ги запознаат со основните информации за туберкулозата поврзана со ХИВ/СИДА, можностите за лекување и третман.

Корисниците се водат под шифра. Во рамките на едукациите на учесниците им се делат хигиенско-прехранбени пакети.

7. ПРОГРАМА ЗА СУПСТИТУЦИСКИ ТРЕТМАН И ПСИХОСОЦИЈАЛНА ПОДДРШКА НА ЛИЦА КОИ ИНЈЕКТИРААТ ДРОГИ

Програмата се одвива во рамките на Центарот за лекување зависности од употреба на дроги кој е во рамките на психијатриското одделение при Клиничка болница – Тетово.

Во Центарот работи тим од медицински персонал (лекар, медицинска сестра), психолог и социјален работник

Програмата опфаќа:

СПодготовка и издавање на супституциска терапија, следење на пациентите на третман, корекција на соодветните дози, медицински информации и совети, психијатриска и психолошка процена, вербални интервенции, психотераписко советување, психолошко тестирање и услуги од страна на социјален работник.

Во 2013 година, програмата е започната со 86 лица на третман (76 машки/10

женски) од кои 61 се од Општина Тетово, а другите се од регионот. Нови примени пациенти на третман во 2013 година се 23 лица, а дадени се вкупно 28.392 услуги.

Во 2014 година се започнало со 89 пациенти (80 мажи/9 жени) од кои 64 се од Тетово. Во текот на годината примени се на третман нови 33 лица, а дадени се, вкупно, 30.493 услуги.

Во 2015 година, програмата е започната со 94 пациенти, (81 маж/13 жени). Од нив 68 лица се од Тетово, а другите се од регионот. Во текот на оваа година, досега, на третман се примени 42 нови пациента, а дадени се вкупно 26.661 услуга.

Програмата се одвива во координација со Центарот за зависности во Скопје, а во согласност со Националната стратегија за дроги на Република Македонија.

Институции и организации кои вршат или можат да придонесат за превенција и третман на ХИВ/СИДА во Тетово

- Здружение на граѓани – Центар за развој и унапредување на јавниот живот Тетово е единствена организација во Општината која работи на превенција на ХИВ преку спроведување на програма за намалување на штети меѓу лица кои користат дроги, превенција на ХИВ меѓу сексуални работници, доброволно и доверливо советување и тестирање за ХИВ, теренска работа меѓу тешко достапни популации, едукација на млади, зголемување на свеста за превенција на ХИВ преку јавни кампањи и настани, застапување на заедниците за унапредување на правата на локално ниво.
- ЈЗУ „Центар за јавно здравје“ – Тетово спроведува обуки и предавања за ХИВ/СИДА и располага со Советувалиште за СИДА во кое се вршат советувања и брзи тестови за ХИВ/СИДА и се нуди психосоцијална поддршка.
- Центар за лекување зависности од употреба на дроги. Во Тетово постои еден центар за зависности од дроги кој е под управа на ЈЗУ Клиничка болница – Тетово, Одделение за психијатрија. Центарот овозможува лекување со супституциска терапија со метадон, психосоцијална поддршка, едукација и грижа за лицата кои се на третман. Со својата работа Центарот придонесува за намалување на ризиците за пренесување на ХИВ/СИДА и други сексуално и крвно преносливи инфекции.
- ЈЗУ Клиничка болница – Тетово, инфективно одделение - овозможува тестирање за ХИВ, препраќање на ХИВ позитивните резултати за конфирмација до Клиника за инфективни болести; дијагноза и лекување на крвно преносливи инфекции како што се хепатитис Б и Ц како и дијагноза и третман на сексуално

преносливи инфекции, на пример, гонореа, сифилис и други

- ЈЗУ „Универзитетска клиника за инфективни болести и фебрилни состојби“ – Скопје е единствената институција во Македонија за тестирање, третман и грижа за луѓето кои живеат со ХИВ/СИДА. Во рамките на Клиниката постои и Советувалиште за ХИВ. Клиниката има соработка со сите државни институции и граѓански организации од Општина - Тетово
- ЈЗУ „Институт за јавно здравје“ преку „Програмата за заштита на населението во Република Македонија од синдромот на стекнат недостаток на имунитет – СИДА“ овозможува стручно–методолошка помош на територијата на целата држава, врши толкување на препораките на Светската здравствена организација и стручен епидемиолошки надзор во здравствените установи.

Визија, мисија и вредности

Визија

Тетово, град кој одржува ниска преваленца на ХИВ-инфекција

Мисија

Координиран и сеопфатен пристап кон превенција на ХИВ-инфекцијата кај локалното население остваруван преку активности таргетирани кон заедниците најзасегнати од ХИВ, подигање на јавната свест, едукација, рано откривање, грижа и поддршка на лицата кои живеат со ХИВ на територијата на Општина Тетово.

Вредности

- Заедно за подобро здравје
- Тетово гради универзални вредности
- За здраво Тетово
- Заедно за подобро здравје
- Здравје за сите
- Еднаква достапност до социјални и здравствени услуги
- Отворен пристап до социјални и здравствени услуги
- Свесна акција
- Почитување на разликите
- Социјална вклученост
- Слобода
- Мир
- Интеграција
- Еднакви права и слободи
- Човечко достоинство

Стратешки области и цели

Стратешка област 1: Подигање на свеста кај локалното население за ХИВ и ризиците поврзани со ХИВ

Главна цел: Развивање високо ниво на свест кај заедницата за ХИВ и обезбедување на ХИВ сензитивни директни и индиректни даватели на услуги

Област на дејствување 1: Унапредување на нивото на свест кај целокупното население кое живее или престојува на територијата на Град Тетово

- Организирање на јавни настани и кампањи за промоција на вредности кои го почитуваат достоинството и правата на сите луѓе.
- Кампањи за јавната стигма и дискриминацијата кон лицата кои се под најголем ризик за ХИВ.

Област на дејствување 2: Сензибилизација на вработените лица во институциите кои се во контакт со групите/заедниците најзасегнати од ХИВ (здравствени работници, социјални работници, просветни работници, полиција)

- Организирање на обуки, работилници, пиер едукации за сензитивизација на социјални, здравствени, просветни работници и претставници на полицијата за работа со лицата под највисок ризик за ХИВ (ЛКД, СР, МСМ).
- Стручни посети, едукативни работилници за сензитивизација на здравствени и социјални работници, со цел елиминирање на дискриминацијата врз основа на ХИВ-позитивен статус во здравствените и институциите за социјална поддршка.
- Кампањи, работилници, едукација на носителите на одлуки со цел за финансиска поддршка на програмите за превенција на ХИВ, особено меѓу лицата под највисок ризик за ХИВ.

Област на дејствување 3: Сензитивизација на новинари и уредници на јавни гласила

- Работилници и кампањи за сензитивизација на новинари и работници во медиуми со цел подигање на јавната свест и креирање на поддржувачка средина меѓу лица под највисок ризик за ХИВ.
- Следење на светски трендови на медиумското застапување на ХИВ.

Стратешка област 2: Превенција на ХИВ кај групи/заедници најзасегнати од ХИВ-инфекција

Главна цел: Одржување на ниска преваленца на ХИВ кај лица под највисок ризик за ХИВ на територијата на Општина Тетово

Област на дејствување 1: Превенција на ХИВ кај лица кои инјектираат дроги

Клучни активности:

- Дистрибуција на стерилен прибор за инјектирање, кондоми, лубриканти, информативни материјали, во дроп-ин центарот и на терен помеѓу лица кои инјектираат дроги.
- Подобрување на здравствени, психосоцијални, правни и други поддржувачки сервиси за корисници на дроги.
- Одржување и унапредување на постојните програми за третман и рехабилитација со супституциска терапија.
- Подобрување на достапноста на доброволно и доверливо советување и тестирање за ХИВ за корисници на дроги.
- Воведување на програми за намалување на штети кај осудени лица кои издржуваат казна затвор во Затвор – Тетово.

Област на дејствување 2: Превенција на ХИВ кај сексуалните работници/-чки

Клучни активности:

- Теренски активности за дистрибуција на кондоми, лубриканти, информативни материјали помеѓу сексуални работници и нивни клиенти.
- Подобрување на пристап до ДДСТ и теренска работа за превенција на ХИВ/СПИ помеѓу машки, женски и трансродни сексуални работници и нивни клиенти.
- Овозможување на родово специфични здравствени, психосоцијални, правни и други поддржувачки сервиси за сексуални работници во рамките на дневните центри за поддршка на сексуални работници.
- Подобрување на пристапот до сервиси за превенција на ХИВ/СПИ за деца вклучени во сексуалната индустрија, во соработка со Центарот за социјални работи, а во согласност со постојната законска регулатива.

Област на дејствување 3: Превенција на ХИВ кај мажите кои имаат секс со мажи

Клучни активности:

- Зголемување на капацитетите на локалните организации за спроведување на сервиси за МСМ.
- Дистрибуција на кондоми, лубриканти, информативни материјали помеѓу МСМ.
- Подобрување на пристапот до ДСТ и теренските активности за МСМ популацијата.
- Јакнење на заедницата и спроведување на пиер активности за промена на однесување кај МСМ популацијата со цел на безбедно сексуално однесување во однос на ХИВ.

Област на дејствување 4: Превенција на ХИВ кај младите на возраст од 15 до 29 години

Клучни активности:

- Спроведување на формална и неформална врсничка едукација за сексуално и репродуктивно здравје преку организирање на обуки, работилници, печатење и дистрибуција на едукативни материјали, кондоми и лубриканти.
- Креирање и спроведување на промотивни и едукативни кампањи за ХИВ со користење на интернет-алатки, нови технологии и социјални медиуми.
- Вклучување на родителите во превенција од ХИВ преку едукативни програми во соработка со училиштата, советите на родители и други релевантни институции.
- Подобрување на знаењата и вештините на наставниците во основните и средните училишта преку организирање на обуки и градење на партнерства меѓу младите и наставниците.
- Промоција и зголемен пристап до доброволното советување и тестирање за ХИВ/СПИ меѓу младите.
- Основање на младински пријателски сервиси каде ќе се обезбедат бесплатни прегледи за СПИ, ХИВ-тестирање, советување и едукација, дистрибуција на кондоми, контрацепција и информативни материјали за унапредување на сексуалното и репродуктивното здравје на младите.

Област на дејствување 5: Доброволно тестирање и советување како клучна мерка за превенција и лекување на ХИВ

Клучни активности:

- Обезбедување на родово и возрастено сензитивни ДСТ услуги пристапни за сите во рамки на Центарот за јавно здравје – Тетово
- Спроведување на обуки за континуирана едукација на советници за ДСТ
- Спроведување на промотивни активности за зголемување на достапноста на ДСТ помеѓу групите со највисок ризик за ХИВ.
- Спроведување на активности за јакнење на капацитетите за советување и ХИВ-тестирање и советување иницирано од страна на здравствени работници во примарна и секундарна здравствена заштита на територијата на Општина Тетово.

Стратешка област 3: Координација и соработка

Главна цел: Обезбедување на координиран одговор за заштита на населението од ХИВ во Општина Тетово

Клучни активности:

- Формирање на локална мултисекторска комисија за ХИВ/СИДА на Општина Тетово, раководена од локален координатор за ХИВ.

- Формирање на координативно тело за ХИВ/СИДА на Општина Тетово кое ќе врши надзор и ќе ги координира активностите и соработката.
- Подготвување на деловник за работа на локалната комисија, мандат и обврски на локалниот координатор за ХИВ.
- Подготвување на акциски план на координативното тело за мониторинг и евалуација на активностите за превеција на ХИВ кои се одвиваат во Општина Тетово.
- Спроведување редовни координативни состаноци на координативното тело, клучните партнери, носителите на одлуки и другите засегнати страни.

Акциски планови

Обезбедување средства и стратешки партнерства

Локалната комисија за ХИВ заедно со локалниот ХИВ-координатор ќе изготви свој акциски план со цел обезбедување одржливост и финансиска поддршка на активностите во рамките на стратегијата. Планот ќе ги опфати следниве иницијативи и активности на комисијата:

- Лобирање за обезбедување на средства од националниот буџет за превенција на ХИВ во општината.
- Поттикнување на општествена одговорност на бизнис-заедницата со цел поддршка на превентивните активности за ХИВ (донаторски конференции, хуманитарни манифестации, други форми на генерирање на ресурси).
- Иницирање на јавно-приватно партнерство за превенција на ХИВ.
- Развивање на социјално претприемништво и социјални претпријатија.
- Користење на европски фондови и меѓународни фондации како ресурси.
- Креирање на партнерства и соработка со стратешки организации од национален и меѓународен карактер.

Мониторинг и евалуација

Мониторинг и евалуација се неопходни инструменти на општината за подобро планирање, спроведување и управување со развојните процеси во корист на населението. Тие овозможуваат редовно следење на активностите, споредување на резултатите со планираните таргети, идентификување на проблеми при реализацијата и давање препораки за нивно надминување. Исто така, тие овозможуваат добивање на податоци кои овозможуваат дефинирање на приоритети и носење клучни одлуки за преземање на адекватни интервенции.

Координативното тело за ХИВ заедно со локалната комисија за ХИВ во рамки на општината, како и локалниот ХИВ-координатор, се одговорни за следење на активностите предвидени во локалната ХИВ-стратегија, нејзина евалуација и ревизија со цел преглед на остварените резултати, давање препораки за достигнување на предвидените таргети како и донесување на стратешки одлуки за имплементација на стратегијата.

Локалната ХИВ-комисија чиј претседател е локалниот координатор за ХИВ, ќе изготви свој деловник за работа кој предвидува фреквенција на состаноци, меѓусебна координација и начин на работење на комисијата, а во соработка со координативното тело за ХИВ на Општина Тетово.

Мониторинг и евалуација е предвидено да се спроведе на неколку нивоа и тоа на ниво на стратегијата, на ниво на акциските планови како и на ниво на поединечни програми. Мониторингот претставува континуирано, редовно, систематско следење на активностите и нивна реализација во согласност со предвидениот план и цели.

Координативното тело за ХИВ има обврска да изготви план за мониторинг и евалуација, во согласност со акциските планови на локалната стратегија за ХИВ.

Планот ќе опфати:

- клучни индикатори на следење, а поврзани со стратешките области на дејствување,
- начин на собирање и анализа на податоците од организациите кои ги имплементираат активностите,
- временска рамка на реализација на мониторинг планот.

Програмски индикатори за следење предвидуваат:

1. Број на лица кои инјектираат дроги опфатени со програма за намалување штети.
2. Број на сексуални работници опфатени со превентивни активности.
3. Број на МСМ опфатени со превентивни активности.
4. Број на млади лица опфатени со едукации.
5. Број на лица опфатени со ДСТ на терен и со стационарно тестирање и советување за ХИВ.
6. Број на лица опфатени со супституциски третман.
7. Број на затвореници опфатени со едукации, ДСТ и превентивни активности во Затвор - Тетово

8. Број на здравствени, социјални, просветни работници и полиција опфатени со едукации за сензибилизација за работа со ХИВ и маргинализирани заедници.

9. Број на новинари и медиумски работници опфатени со обуки за сензибилизација за работа со ХИВ и маргинализирани заедници.

10. Број на спроведени кампањи за зголемување на свеста на населението за ХИВ, стигма и дискриминација поврзани со ХИВ.

Индикаторите од 1 до 9 ќе се мерат како актуелен број на опфатени лица во одреден период на известување. Последниот индикатор ќе се мери кумулативно, како број на спроведени кампањи на годишно ниво. Сите клиенти кои ќе се бројат, мораат да добијат базичен пакет на услуги во рамките на програмата со која се опфаќаат.

Секоја организација која спроведува ХИВ-превентивни активности поддржани од страна на општината и е вклучена во акцискиот план на стратегијата, има обврска да доставува тромесечни програмски и финансиски извештаи до локалната комисија за ХИВ и/или до локалниот ХИВ-координатор, кои потоа ќе бидат анализирани и доставени како извештај до Координативното тело за ХИВ кое понатаму донесува одлуки и препораки и ги доставува до советот на општината.

Евалуација претставува систематска и објективна проценка на тековна или завршена програма која треба да даде корисни информации за тоа дали, колку и каква корист е постигната за населението, кои се причините за постигнатите успеси или неуспеси и дали и какви промени се постигнати. Со евалуацијата се добиваат информации за понатамошно стратешко планирање и донесување одлуки. Координативното тело ќе спроведе среднорочна и финална евалуација на локалната стратегија за ХИВ, односно евалуација на имплементацијата по 2 и по 5 години од усвојување на истата. Евалуацијата ќе се спроведува од надворешни независни експерти, ангажирани од страна на општината.

Координативното тело за ХИВ на Општина Тетово во својот план на активности, предвидува и редовни координативни средби, континуирана комуникација со локалната ХИВ-комисија и локалниот ХИВ-координатор, како и соработка и средби со претставниците на Националната комисија за ХИВ во рамки на Министерството за здравство.

Литература

1. Национална стратегија за ХИВ/СИДА на Република Македонија 2012-2016 http://arhiva.vlada.mk/registar/files/STRATEGIJA_HIV_2012-2016.pdf
2. Службен весник на Република Македонија. 196/14. Програма за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2015 година. Во: Службен весник на Република Македонија бр. 196, година LXX, 26 декември 2014 година, стр. 90-94. Скопје: Службен весник на Република Македонија, 2014.
3. Институт за јавно здравје на Република Македонија. 2014. Факти за ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2014 година. Официјална интернет-страница на Институтот за јавно здравје на Република Македонија. Скопје: Институт за јавно здравје, 2014. <http://www.iph.mk/fakti-za-hiv-sida-vo-republika-makedonija-za-2014-godina/> (Посетено: 15.11.2015 година).
4. Општина Тетово. Официјална интернет-страница на Општина Тетово. <http://www.tetovo.gov.mk> (посетено: 16.11.2015 година)
5. ЦЈЗ. 2015. Јавна здравствена установа „Центар за јавно здравје - Тетово“, официјална интернет-страница. Тетово: ЈЗУ „Центар за јавно здравје“ <http://www.cjzte.org.mk> (Посетено: 16.11.2015 година)
6. Здружение на граѓани ЛГБТ Јунајтед. Официјална интернет-страница <http://www.lgbtunited.org> (посетено: 20.11.2015 година)
7. Град Тетово. Локална стратегија со акциски план за превенција на проблемите со дроги и ХИВ/СИДА кај младите под најголем ризик и граѓаните на Општина Тетово. Тетово, 2015
8. Град Тетово. Акциски план за одржливост на програмите за ХИВ/СИДА, хепатитис и туберкулоза кои се имплементираат во Општина Тетово за периодот од 1 јануари 2014 до 31 декември 2016 година. Тетово, 2015

Библиографија на латинични изданија

SWAN. 2009. Arrest the violence-Human rights abuses against sex workers in Central and Eastern Europe and Central Asia. A Community-Based Research Project of the Sex Workers' Rights Advocacy Network in Central and Eastern Europe and Central Asia. Budapest: Sex Workers' Rights Advocacy Network

http://swannet.org/files/swannet/File/Documents/Arrest_the_Violence_SWAN_Report_Nov2009_eng.pdf (Посетено: 5.2.2016 година).

WHO. 2016. Management of substance abuse. Psychoactive substances. Geneva: World Health Organization, 2016. http://www.who.int/substance_abuse/terminology/psychoactive_substances/en/ (Посетено: 5.2.2016 година).

WHO. 2015. HIV/AIDS: Fact Sheet N° 360. Geneva: World Health Organization, 2015. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs360/en/> (Посетено: 19.11.2015 година).

**СО
КЛУЧНИ
ОДЛУКИ
ДО ЗДРАВА
ЗАЕДНИЦА**

Клучна е и твојата одлука

